

Magyarország Alkotmánybírósága

1015 Budapest Donáti u. 35-45.

A Balassagyarmati Törvényszék Büntetés-végrehajtás Csoportja útján

BALASSAGYARMATI TÖRVÉNYSZÉK BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS CSOPORTJA		
Csoport		
Dátum: 2019-11-19		
Ügyszám	Előadó	Előadó
Bv. 30/2019/104		

Tisztelt Alkotmánybíróság!

[REDACTED] képviseletében eljárva (ügyvédi

meghatalmazás P/1. szám alatt csatolva) a következő

alkotmányjogi panasz indítványt

terjesztem elő.

Kérelem

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az alábbiakban részletesen kifejtendő indokok alapján a Balassagyarmati Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának Bv.30/2019/5. számon hozott végzését (P/2. számon csatolva) és az azt helybenhagyó, Balassagyarmati Törvényszék 3.Bpkf.261/2019/3. számú végzését (P/3. számon csatolva), mint alaptörvény-ellenes bírói döntést megsemmisíteni szíveskedjék.

I. Jogalap

Kérelmem anyagi jogi jogalapja Magyarország Alaptörvényének III. Cikke, (kínzás és embertelen bánásmód tilalma) és XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése (bírószághoz való jog és jogorvoslathoz való jog, tisztességes eljáráshoz való jog).

Kérelmem eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény 27. § (1) bekezdése, amely alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangját, és megsemmisíti az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést.

II. Indítványozó személyes érintettsége

Az Indítványozó személyes érintettségét igazolja, hogy a végzések az Indítványozó büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bv. tv.) 10/A. § szerinti kártalanítási ügyében születettek, melyben kérelmezői minőségben vett részt.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/ 0 1 8 5 6 - 0 / 2019	
Érkezett: 2019 NOV 19.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 29 db	du'

III. Határidő

A P/3. szám alatt csatolt végzést 2019. szeptember 2. napján kézbesítették Indítványozó részére, így az Abtv. 30. § (1) alapján az alkotmányjogi panasz határidőben kerül benyújtásra.

IV. Jogorvoslati lehetőségek kimerítése

Megállapítható, hogy indítványozónak a támadott végzésekkel szemben további jogorvoslati lehetőség nem volt biztosítva. A Bv.tv. 51. § (5) bekezdése értelmében büntetés-végrehajtási bíró és a törvényszék másodfokú határozatával szemben csak a Be. szerinti törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatnak van helye, amely kezdeményezésére Indítványozónak nincs lehetősége.

V. Alapvető alkotmányjogi jelentőség és bírói döntést érdemben befolyásoló Alaptörvény-ellenesség

Jelen ügy lényege, hogy a bíróság vitatta az Indítványozónak azon nyilatkozatát, amit a Bv. tv. 10/A. § (5) bekezdés utolsó mondatában szereplő követelményt teljesítve tett. Az Indítványozó kártalanítási kérelmében nyilatkozott arról, hogy javára az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) kártérítésre kötelezte-e az államot, illetve a polgári bíróság ítélte-e meg kártérítést vagy sérelemdíjat, és ha igen, melyik bíróság, milyen ügyszámon. Indítványozó a következő nyilatkozatot tette: „*A Kérelmező az alapvető jogokat sértő elhelyezés körülményeire tekintettel, panasszal fordult EJEB-hez (ügyszám: 12644/16). A kérelem vizsgálatát az EJEB 2017. augusztus 31-ig felfüggesztette, kártérítésre nem kötelezte az államot. Polgári bíróság a Kérelmező javára az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt kártérítést és sérelemdíjat sem ítélte meg.*” A bíróság Indítványozó ezen nyilatkozatának valóságtartalmát arra vonatkozóan – hogy az EJEB-hez fordult és kérelmét a megadott ügyszámon iktatták – nem fogadta el annak ellenére, hogy ezen állítás valóságtartalma a bíróság számára az Indítványozó további megkeresése nélkül is ellenőrizhető lett volna. A EJEB által iktatott kérelmeket, az EJEB honlapján bárki számára hozzáférhető nyilvántartásból, a megadott ügyszám alapján a bíróság pár mozdulattal ellenőrizheti az Indítványozó nyilatkozatának hitelességét.

A bíróság ráadásul anélkül, hogy erre felhívta volna Indítványozó figyelmét és lehetőséget biztosított volna részére az egyébként valós nyilatkozat okirati bizonyítékkal való alátámasztására, a kártalanítási kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasította. Az Indítványozó már ezen a ponton megjegyzi, hogy számos hasonló ügyben az eljáró bíróságok – a

Balassagyarmati Törvényszék is (P/15. számú melléklet) - külön igazolás nélkül¹ elfogadták, az EJEB eljárásról való tájékoztatást (illetőleg azt maguktól ellenőrizték az EJEB honlapján), vagy amennyiben vitatták azt, hiánypótlásra történő felhívást küldtek ki, így az elutasítás példa nélküli és ezért különösen érthetetlen volt az Indítványozó számára. (Más ügyekben küldött hiánypótlásra történő felhívások anonimizált formában P/16. számú mellékletben csatolva)

A jelen ügy tárgyát képező alkotmányossági kérdés alapvető jelentőségét az adja, hogy a sérelmezett döntések Indítványozónak az Alaptörvény XVIII. Cikkében foglalt jogait teljes mértékben kiüresítették. A bíróságok az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményét figyelmen kívül hagyva jártak el és az önkényes bírói jogértelmezés eredményeként utasították el kérelmét érdemi vizsgálat nélkül, ami miatt az Indítványozó bírósághoz való joga és a jogorvoslathoz való joga is sérült. A jogalkotó Bv. tv. 436. § (11) bekezdésében egyértelművé tette, hogy az EJEB által iktatott kérelemmel rendelkezők esetében a Bv.tv. 144/B. § szerinti panasz benyújtása nem feltétele a kártalanítási igény érvényesítésnek, a bíróság azonban ezt a tényállás tisztázásának elmulasztása miatt az Indítványozó vonatkozó nyilatkozatának ellenére figyelmen kívül hagyta. A tényállás tisztázásának elmulasztása ellenére is a bíróság az eljárások lefolytatására vonatkozó ésszerű időt messze meghaladó idő alatt hozta meg jogerős határozatát. Mindezen mozzanatai a végzések Alaptörvény-ellenességét okozták megfosztva Indítványozót attól, hogy az Őt ért jogsérelmek, melyek az Alaptörvény III. Cikkét sértik magyarországi bírói fórum előtt legyenek kompenzálhatóak.

Az ügy alapvető alkotmányjogi jelentőségét támasztja alá az is, hogy az Alaptörvény III. Cikkében foglalt kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának, a Magyar Állam általi be nem tartását kompenzáló eljárás során sérültek Indítványozó Alaptörvényben védett jogai. Mindezt a jelen beadványban tárgyalt kérdéssel a t. Alkotmánybíróságnak érdemben kell foglalkoznia.

A panasz hangsúlyozottan nem ütközik az ún. negyedfokú jogorvoslat tilalmának elvébe, a beadványban foglaltakat semmiképpen nem lehet ekként értelmezni, az egyértelműen ellentétes lenne az Indítványozó előadásával és annak szándékolt tartalmával, mely tehát nem „önmagában” támadja a bírói döntéseket, hanem a fentiekben már jelzett és a továbbiakban részleteiben kifejtendő alkotmányjogi kontextusban.

¹ A Balassagyarmati Törvényszék Bv.268/2017/7. számú, jogerős végzésében (P/15. számon mellékelve) a bíróság a kérelmezői nyilatkozat elfogadásával, az EJEB kérelem iktatásának külön igazolásának megkövetelése nélkül döntött.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény 52. § (5) bekezdése értelmében az Indítványozó kéri adatai zártan kezelését.

•••

I.

TÉNYEK

1. Indítványozó 2010. május 2. napjától előzetes letartóztatásban volt, majd 2010. október 23. napjától kezdődően megszakitás nélkül szabadságvesztés büntetését tölti. Indítványozó 2017. március 23. napján kártalanítás iránti kérelmet nyújtott be az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt. (Kérelem **P/4.** számon mellékelve)
2. Indítványozó a kérelmében a Bv. tv. 10/A. § (5) bekezdésének megfelelően nyilatkozott arról az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEB-hez fordult és kérelmét 12644/16. számon nyilvántartásba vették, azonban a kérelmének vizsgálatát felfüggesztették és kártérítésre az EJEB nem kötelezte az államot, illetve a polgári bíróság sem ítélte meg kártérítést vagy sérelemdíjat a részére. Ezzel összefüggésben Indítványozó kérelmében arra is felhívta a bíróság figyelmét arra, hogy a 436. § (10)-(11) bekezdései alapján kérelme elbírálása során a 10/A. § (6) bekezdése nem alkalmazható. Indítványozó, mivel az ügyszám ismeretében az EJEB által iktatott kérelmeket, az EJEB honlapján² bárki számára hozzáférhető nyilvántartásból, a megadott ügyszám alapján a bíróság pár mozdulattal ellenőrizheti³ külön okirattal nem tartotta szükségesnek igazolni állítását, természetesen fenntartva annak lehetőségét, hogy amennyiben a bíróság szükségesnek tartja, hiánypótlásra hívhatja fel.
3. A Váci Fegyház és Börtön parancsnoka a beadványt panaszként kezelte és bírálta el, megállapítva, hogy „részben megalapozott, az előírt élettér hiánya vonatkozásában helytálló”. (Határozat **P/5.** számon mellékelve) A határozatot kizárólag Indítványozónak kézbesítették, jogi képviselőjének azonban nem. Tekintettel arra, hogy kártalanítási kérelem és nem pedig panasz került benyújtásra, az indítványozó a határozattal szemben felülvizsgálati indítványt terjesztett elő (**P/6.** számú melléklet). A Felülvizsgálati kérelemben Indítványozó jogi képviselője útján kifejtette, hogy alapvető jogai sérelmét okozó elhelyezési körülményeire tekintettel, panasszal fordult a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB) és kérelmét az EJEB 12644/16. számon (**P/7.** számon mellékelve) nyilvántartásba vette, tehát a Bv.tv. 436. § (11) bekezdése alapján a Bv.tv. 10/A § (6) bekezdésében utalt 144/B. § szerinti panasz benyújtása alól Kérelmező mentesül. Ennek megfelelően a Bv. tv. 144/B §

² <http://app.echr.coe.int/SOP/index.aspx?lg=en>

³ Indítványozónak a kérelemben megjelölt ügyszámú ügyével kapcsolatos információk a mai napig megtalálhatók az alábbi linken: <http://app.echr.coe.int/SOP/index.aspx?lg=en> (P/14 számú melléklet)

szerinti az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz benyújtására Kérelmező részéről nem is került sor. Ezért kérte a bíróságtól, hogy az intézetparancsnok által hozott határozatot helyezze hatályon kívül és kötelezze a Váci Fegyház és Börtön illetékes intézetparancsnokát a Bv. tv. 10/A § szerinti kártalanítási eljárás Bv. tv. 70/A. § (2) szerinti lefolytatására.

4. A 2017. május 3. napján kelt felülvizsgálati kérelem tárgyában a Budapest Környéki Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 4.Bv.150/2019/2. számon, 2019. január 15-én hozta meg végzését. Az ügyszám nélküli határozatot a bíróság hatályon kívül helyezte (P/8. számú melléklet) és tájékoztatta a jogi képviselőt, hogy a kártalanítási eljárás folyamatban van, az ügy iratai áttétel folytán megküldésre kerültek a Balassagyarmati Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának. Az áttételről a Budapest Környéki Törvényszék 2019. január 10. napján döntött (végzés P/9. számon mellékelve)

5. A Balassagyarmati Törvényszék 2019. április 26-án kelt, Bv.30/2019/5. számú végzését – mely értelmében a kártalanítási kérelmet a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja - 2019. május 14-én, postai úton kézbesítették Indítványozó jogi képviselőjének (P/2. számú melléklet).

6. A bíróság a végzés indokolásának elején rögzíti, hogy „vitán felül áll”, hogy a Bv. tv. 436. §-ának (11) bekezdése mentesíti a panasz előterjesztés kötelezettsége alól azt, aki az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEH-hez nyújtott be kérelmet, ha a kérelmet az EJEH a módosítás hatálybalépéséig nyilvántartásba vette, kivéve, hogy a fogvatartott az EJEH-hez címzett kérelmét 2015. június 10. napját követően nyújtotta be és a kérelem beérkezésekor a jogsértés megszűnésétől számított több mint hat hónap telt el.

7. A bíróság megállapította, hogy Indítványozó hivatkozott a fenti kitételekre és nyilatkozott arról, hogy mikor nyújtott be kérelmet az EJEH-hez, illetve, hogy az milyen ügyszámon került iktatásra. Ezt követően pedig a következő jogi érvelést adta elő: „A Bv. 20. §-ának (5) bekezdése viszont kimondja, hogy a kérelemben foglaltak megalapozása a kérelmező feladata, s bár a mondat folytatódik („... erre a figyelmét fel kell hívni, és ha ez elmaradt, hiánypótlásra kell felszólítani”), a rendelkezés címzettje itt nem a bíróság: a 20. § ugyanis „A végrehajtásért felelős szerv döntés és panasz” elnevezésű alcímben van; a bíróság nem ilyen szerv: ez logikailag következik a 21. § (1) bekezdéséből is, amely végső soron azt teszi lehetővé, hogy a végrehajtásért felelős szerv döntése ellen a fogvatartott bírósághoz forduljon. Nincs tehát olyan kötelezettsége a kártalanítási eljárásban eljáró törvényszéknek – sem első fokon, sem másodfokon -, hogy a hiányzó adatok közlésére, további okiratok benyújtására külön felhívja a

jogi képviselőt, avagy egyébként hivatalból bizonyítást folytasson le annak tisztázása érdekében, mennyiben megalapozott a kérelem.”

8. Ez alapján a bíróság nem bizonyított ténynek tekintette azt, hogy az indítványozó az EJEK által iktatott kérelemmel rendelkezik, és azt figyelmen kívül hagyva a Bv. tv. 10/A. § (6) bekezdését alkalmazva a Bv. tv. 144/B. § szerinti panasz benyújtásának elmulasztására hivatkozva utasította el a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül. Mindezt a bíróság azzal az érveléssel is kiegészítette, hogy a 2017. január 1. napja előtti fogvatartási időszak sérelmei sem vizsgálhatóak érdemben, ha volt legalább 31 olyan nap 2017-ben, amikor az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények fennálltak.

9. A végzés ellen Indítványozó a részére átadott végzés megfelelő részének aláhúzásával, valamint jogi képviselője útján is fellebbezéssel élt. (A jogi képviselő fellebbezése **P/10.** számon mellékelve.) A jogi képviselő által benyújtott fellebbezést a Balassagyarmati Törvényszék Bv.30/2019/10. számú végzésével elutasította. Az elutasítást a bíróság a 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 161. § (2) bekezdésére alapította, miszerint ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó a beadványát nem elektronikus úton nyújtotta be, a bíróság azt elutasítja (**P/11.** számú melléklet).

10. A fellebbezést elutasító végzés ellen Indítványozó jogi képviselője fellebbezést nyújtott be (**P/12.** számú melléklet). A fellebbezésben kifejtette, hogy a kártalanítási eljárás – bár a Bv. tv. 50. §-ának (6) bekezdése a Be-t jelöli ki háttérszabálynak, a büntetőeljárással szemben, egy papíralapon induló eljárás, tekintettel arra, hogy nincs olyan elektronikus nyomtatvány, amin a kártalanítási kérelmet a Bv. tv. 10/A. § (5) bekezdésének megfelelő módon az illetékes büntetés-végrehajtási intézetnél be lehetne nyújtani, a külön jogszabályban a kérelem benyújtására rendszeresített nyomtatványon. A papíralapú kapcsolattartásról az elektronikus eljárásra történő áttérésre vonatkozó rendelkezést a Be. nem tartalmaz. A Be. 161. §-ának (2) bekezdése az „elektronikus úton kapcsolatot tartó” büntetőeljárásban résztvevő személyre vonatkozik, azonban a kártalanítási eljárás papír alapú megindítására tekintettel a jogi képviselő jelen ügyben nem tekinthető annak. Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. Törvény 6. § (1) bekezdése rögzíti azt az alapvető követelményt, hogy az elektronikus ügyintézés során az elektronikus ügyintézőt biztosító szerv és az ügyfél - jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során - a jóhiszeműség, tisztesség és kölcsönös együttműködés követelményének megfelelően kötelesek eljárni. Ezt az alapelvet megsértve járt el a bíróság, amikor az **általa papíralapon kézbesített végzésre** történő fellebbezést arra történő hivatkozással utasította el, hogy az nem elektronikus úton került benyújtásra.

11. Az Elütv. 26. § (2) bekezdése kimondja, hogy a bíróságnak, mint elektronikus ügyintézőt biztosító szervnek az általa biztosított elektronikus ügyintézés lehetőségéről az ügyfeleket nem elektronikus ügyintézés esetén is köteles tájékoztatni legalább az első kapcsolatfelvételkor. A Balassagyarmati Törvényszék ezt a tájékoztatási kötelezettséget elmulasztotta, ráadásul a végzést sem elektronikus úton kézbesítette. Elütv. 25. § (6) bekezdése szerint az elektronikus ügyintézőt biztosító szerv az ügyfélnek címzett olyan nyilatkozatait, amelyek esetében az elektronikus út értelmezhető, elektronikus úton teszi meg, ha jogszabály így rendelkezik.

12. Mivel Indítványozó a fellebbezését a kézbesítési íven, indokolás nélkül terjesztette elő, jogi képviselője a Be. 584. § (6) bekezdése értelmében ahhoz indokolást fűzött 2019. június 13. napján kelt beadványában (**P/13.** számú melléklet). A fellebbezés indokolása tartalmilag megegyező volt a jogi képviselő által benyújtott és a Balassagyarmati Törvényszék Bv.30/2019/10. számú végzésével elutasított fellebbezéssel.

13. A kártalanítási kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasító végzés jogszerűtlenségét Indítványozó azzal támasztotta alá, hogy **az elutasítás olyan eljárásjogi szabályok alkalmazásával történt, amelyek a kártalanítási eljárásban nem alkalmazhatóak.** A végzés indokolásából kiderül, hogy a büntetés-végrehajtási bíró helyett eljáró bírósági titkár olyan eljárásjogi szabályokat alkalmazott, illetve azok értelmezéséből vont le következtetéseket, (Bv.tv. 20. § (5) bekezdése és 21. § (1) bekezdése), amelyek nem a büntetés-végrehajtási bíró eljárására, hanem a végrehajtásért felelős szerv eljárására vonatkoznak. A Bv. tv. 10/A. §-ban meghatározott kártalanítási eljárásra a Bv.tv. 50. §-ában meghatározott szabályok vonatkoznak – nem egy a büntetés-végrehajtásért felelős szerv döntése elleni bírósági felülvizsgálatról van szó. Tehát a kártalanítási eljárásra a Bv.tv. 10/A. § valamint 70/A.§ rendelkezésein kívül a büntetés-végrehajtási bíró eljárására vonatkozó szabályok irányadóak, egyebekben pedig a büntetőeljárás szabályai – és ezért tényállás felderítési kötelezettség terheli. Éppen ezért a Bv. tv. 50. § (1) bekezdés b) pontja alapján a büntetés-végrehajtási bíró beszerezheti az elítélt nyilatkozatát, és bizonyítást is folytathat le és erre köteles is.

14. Továbbá a Bv.tv. 70/A. § (3) bekezdése alapján a büntetés-végrehajtási bírónak hivatalból kell vizsgálnia, hogy az elítélt javára az alapvető jogot sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEB az államot kártérítésre kötelezte-e, ezen vizsgálat alapján egyértelműen kiderül, hogy Kérelmezőnek volt-e egyáltalán az EJEB által iktatott kérelme. Amennyiben ezt nem vizsgálta a bíróság, eljárásjogi szabályt sértett, márpedig abból, hogy Kérelmező nyilatkozatának valóságtartalmát vitatta és ennek ellenére nem hívta fel annak igazolására, hogy

EJEB kérelmét iktatták-e arra lehet következtetni, hogy ezen – érdemi vizsgálat nélküli elutasítási okot – sem vizsgálta a bíróság.

15. Kérelmező kártalanítási kérelme érdemi vizsgálat nélkül, úgy került elutasításra, hogy a Bv. tv. 70/A. § (5) bekezdésében felsorolt elutasítási okok egyike sem állapítható meg kérelemmel kapcsolatban. A kérelem nem elkésett, az arra jogosulttól származik, **a 144/B. §-ban meghatározott panasz előterjesztésére pedig Kérelmező a Bv.tv. 436. § (11) bekezdése alapján mentesül** (ezt a bíróság sem vitatta), valamint a kérelemben megjelölt időszakra vonatkozóan az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEB nem kötelezte az államot kártérítésre és polgári bíróság sem ítelt meg kártérítést vagy sérelemdíjat.

16. Az Indítványozó már ezen a ponton hivatkozott arra, hogy a bíróság jogértelmezése, miszerint „nincs olyan kötelezettsége a kártalanítási ügyben eljáró törvényszéknek, hogy a hiányzó adatok közlésére, további okiratok benyújtására felhívja a jogi képviselőt, avagy egyébként hivatalból bizonyítást folytasson le annak tisztázása érdekében, mennyiben megalapozott a kérelem” súlyosan sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogot.

17. A Balassagyarmati Törvényszék 3. Bpkf.216/2019/3. számú, 2019. július 19. napján kelt másodfokú végzését 2019. szeptember 2. napján kézbesítették Indítványozó jogi képviselőjének (P/3. számú végzés). A bíróság a Bv.30/2019/5. számú végzést helybenhagyta, indokolásában kifejtette, hogy osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, miszerint nem kell annak érdekében tisztázni a tényállást, hogy meg tudja állapítani mennyire megalapozott a kérelem. A másodfokú végzés a fellebbezés azon érvelését, miszerint a bv. bíró az elsőfokú végzést olyan eljárási szabályok értelmezésével hozta, melyek nem alkalmazhatóak a kártalanítási eljárásra, figyelmen kívül hagyta, arra semmilyen módon nem reagált.

18. 2019. október 1. napján kézbesítették Indítványozó jogi képviselőjének azt a 2019. július 19. napján kelt, 3.Bpkf.250/2019/. számú végzést, melyben a jogi képviselő fellebbezését elutasító végzést helybenhagyta a bíróság (P/18. számú melléklet). A bíróság ebben a döntésében a jogi képviselő azon észrevételére, miszerint az eljárás papír alapon volt folyamatban, a bíróság is postán kézbesítette a végzést, ami ellen a fellebbezés elutasításra került, arra hivatkozott, hogy a bíróság azért nem tudta az indítványozót felhívni az elektronikus kapcsolattartásra történő áttérésre, mert a „(...) jogi képviselő nem jelentette be a kapcsolatkódot. A bíróság csak akkor tud elektronikus úton iratot küldeni a jogi képviselőnek, ha ő korábban bejelenti a kapcsolatkódot, ez pedig jelen esetben nem történt meg.” Ez az okfejtés természetesen minden logikát nélkülöz tekintettel arra, hogy a bíróság a kapcsolatkód bejelentése nélkül is tudta elektronikusan kézbesíteni a jogi képviselőnek a fellebbezést

elutasító végzését, tehát erre nem lehetett szüksége, másrészt a papíralapon kézbesített végzésben is lett volna lehetősége az Indítványozót az elektronikus kapcsolattartásra való áttérésre, vagy a „kapcsolatkód” közlésére felhívni.

•••

II.

A BÍRÓI DÖNTÉS ALAPTÖRVÉNYELLENESSÉGÉNEK AZ OKA

19. Mielőtt a bírói döntés alaptörvény ellenességének okait részletesen kifejtem, előzetesen hivatkozom az Alkotmánybíróságnak a magyar állam nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítésével kapcsolatos gyakorlatára, elvárásaira.

20. Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése azt a kötelezettséget rója az államra, hogy nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítsa a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. A *pacta sunt servanda* elvéből következően tehát az Alkotmánybíróságnak és a rendes bíróságoknak akkor is követnie kell a strasbourgi joggyakorlatot, az abban meghatározott alapjogvédelmi szintet, ha saját megelőző, „precedens-határozataiból” ez kényszerűen nem következne (1718/B/2010. AB határozat).

A kínzás és embertelen bánásmód tilalmának megsértése – Alaptörvény III. Cikk

21. A kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát az Alaptörvény mellett valamennyi jelentős nemzetközi emberi jogi egyezmény is előírja.

22. Az Európa Tanács tagállamai 1987. november 26. napján Strasbourgban aláírták a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezményt (Magyarországon az 1995. évi III. törvény hirdette ki), amely kifejezetten azt a célt szolgálja, hogy a szabadságuktól megfosztott személyeknek a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni védelmét nem bírósági, hanem megelőző jellegű, látogatáson alapuló eljárások segítségével erősítsék. Az 1. cikk alapján jött létre a CPT, amely a részes államokban tett látogatások során vizsgálja meg a fogvatartottakkal való bánásmódot, majd jelentéseiben - amennyiben ez szükséges - ajánlásokat, javaslatokat tesz az érintett államnak. Az Európa Tanács számos dokumentumban foglalkozott a fogvatartottakkal kapcsolatos megfelelő bánásmóddal, amelyek közül - jelen ügy tárgyára figyelemmel - kiemelés érdemel a Miniszteri Bizottság Rec. (2006) 2. számú ajánlása az (új) Európai Börtön szabályokról, valamint a Miniszteri Bizottság R (99) 22. számú ajánlása a börtönök túlszűfolttságáról és a börtönnépeség növekedéséről.

Az EJEB esetjoga

23. Az Egyezmény 3. Cikkét az egyik legalapvetőbb cikkének kell tekinteni, amely az Európa Tanácsot megalkotó demokratikus társadalmak alapértékeit testesíti meg (lásd: *Pretty v. Egyesült Királyság*, no. 2346/02, § 49, ECHR 2002-III). Ellentétben az Egyezmény más rendelkezéseivel, abszolút módon van megfogalmazva, kivétel, fenntartás, az Egyezmény 15. Cikke szerinti eltérés lehetősége nélkül (lásd: *Chahal v. Egyesült Királyság*, 1996. november 15., § 79, *Reports* 1996-V).

24. Az embertelen bánásmódnak el kell érnie egy bizonyos súlyosságot ahhoz, hogy a 3. Cikk hatálya alá essen. Ezen minimumszint értékelése relatív, az eset összes körülményétől függ, mint például a bánásmód természetétől és körülményeitől, időtartamától, fizikális és mentális hatásától és, bizonyos mértékben, az áldozat nemétől, korától és egészségi állapotától (lásd: *Costello-Roberts v. Egyesült Királyság*, 1993. március 25., § 30, Series A no. 247-C, és *A. v. Egyesült Királyság*, 1998. szeptember 23., § 20, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VI).

25. Az EJEB következetes ítélkezési gyakorlata értelmében kizárólag a jogszerű bánásmód vagy büntetés bizonyos formáihoz szükségszerűen kapcsolódó szenvedésen túlmenő, további szenvedés és megalázás sérti az Egyezmény 3. cikkében foglalt tilalmat. A személyi szabadságtól való megfosztáshoz vezető intézkedések (jellemzően valamely kényszerintézkedés vagy szabadságvesztés büntetés okán történő fogvatartás) gyakran járnak együtt ezzel a körülménnyel, ezért az államnak biztosítania kell, hogy egy személy fogvatartásának körülményei ne sértsék az adott személy emberi méltóságát. Az államnak ennek megfelelően garatálnia kell, hogy az intézkedés végrehajtásának módja és formája nem teszi ki a személyt a fogvatartásával elkerülhetetlenül együtt járó szenvedés szintjén túlmenő szorongásnak vagy megpróbáltatásnak, illetve azt is, hogy - egy büntetés-végrehajtási intézettel elvárható mértékben - a fogvatartott egészsége és jóléte megfelelően biztosított legyen (*Kudta v. Lengyelország* [GC], (30210/96.), 2000. október 26., 92-94. bekezdés).

Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

26. Az Alkotmánybíróság a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés abszolút tilalmát kimondó rendelkezés [Alkotmány 54. § (2) bek., illetve Alaptörvény III. cikk (1) bek.] tartalmának részletes kifejtésével először a 32/2014 (XI. 3.) számú határozatában foglalkozott. Ebben a döntésében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy bár az Alaptörvény külön cikkben szabályozza az emberi élethez és méltósághoz való jogot (II. cikk)

és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (III. cikk), az alkotmányozó hatalom normaszervezési módja csupán formai különállást valósít meg, így az Alkotmánybíróság értelmezésében a III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben. E felfogás összhangban van az Egyezmény 3. cikkének EJEK által kibontott tartalmával is, amely szerint az említett tilalmak megszegése az emberi méltóság sérelmét is jelenti.

27. A fogvatartottak alapjogaiba "[...] történő beavatkozás jogalapját a büntetőeljárársban meghozott jogerős ítélet teremti meg, a tényleges korlátozás, beavatkozás azonban a végrehajtás menetében történik. Az egyének helyzetében jogilag ugyan az elítélés, ám ténylegesen a végrehajtás ténye váltja ki az érzékelhető változást." [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31., legutóbb megerősítve: 30/2013. (X. 28.) AB határozat, ABH 2013, 892, 902.] Az Alkotmánybíróság mindezekre figyelemmel hangsúlyozza, hogy **a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmának abszolút jellegéből következik, hogy érvényesülését minden esetben - így a fogvatartás végrehajtása során is - biztosítani kell.**

Fenti elvek jelen ügyre alkalmazva

28. Jelen beadványban támadott bírósági végzések sértik az Alaptörvény III. Cikkét, mivel nem biztosítanak kompenzációt Indítványozónak szabadságvesztés büntetés végrehajtása során elszenvedett kínzás tilalmába ütköző sérelmek miatt, olyan sérelmeket is kompenzáció nélkül hagyva ezzel, mint a mellékhelyiség megfelelő elválasztásának hiánya – ami abban az esetben is rendkívül súlyos megalázó körülmény, ha a jogszabályban előírt mozgástér biztosított, mivel meghaladja a szabadságvesztés büntetéssel immanensen együtt járó megaláztatásokat.

29. Hangsúlyozandó, hogy az Indítványozó ezen sérelmeiért semmilyen kompenzációt nem kapott a Törvényszék határozatai értelmében. A kínzás- és embertelen bánásmód tilalma jellegéből fakadóan olyan alapjog, melynek sérelme sokszor csak utólagos kompenzációval orvosolható. Jelen ügyben a büntetés-végrehajtási intézmények állapota miatt az állam nem képes biztosítani az emberhez méltó fogvatartási körülményeket, pedig erre kötelezettsége lenne.

30. Az Egyezmény 3. cikke alapján az államnak azt kell biztosítania, hogy a személy fogvatartására az emberi méltóság tiszteletben tartásával összeegyeztethető feltételek között kerüljön sor, hogy az intézkedés végrehajtásának módja és módszere ne vesse az egyént a fogvatartással óhatatlanul együtt járó szenvedés elkerülhetetlen szintjét meghaladó erősségű gyötrelmére és nehézség alá (ld. *Kudla v. Poland* [GC], no. 30210/96, §§ 92-94, ECHR 2000-

XI). Indítványozó rendkívül hosszú időt töltött a kínzás tilalmába ütköző fogvatartási körülmények között, amiért semmilyen kompenzációban nem részesült, pedig korábban az EJEB-hez is fordult, ahol kérelmének vizsgálatát arra tekintettel függesztették fel, hogy új hazai jogorvoslat került bevezetésre, azonban Indítványozó esetében ez a jogorvoslati lehetőség sem volt hatékony.

Alaptörvény XXVIII. Cikkének sérelme

31. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Ésszerű határidőn belüli elbírálás követelménye

32. Az Alaptörvény a tisztességes eljáráshoz való jogot és az annak részét képező „ésszerű határidő” követelményét két cikkében rögzíti. A hatósági eljárások vonatkozásában az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék”. A bírósági eljárások tekintetében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és a kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.” Az ésszerű határidőn belüli eljárás követelménye ennek következtében a hatóságokra és a bíróságokra egyaránt vonatkozik.

33. Az Alaptörvény tehát – a nemzetközi kötelezettségekre tekintettel – az Alkotmány szövegéhez képest a XXVIII. cikk (1) bekezdésben foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részelemeként rögzíti az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményét is. Az Alkotmánybíróság azonban már korai határozataiban is foglalkozott a bírósági eljárás ésszerű időn belüli befejezésének követelményével, és noha ezen elvárás az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében szövegszerűen nem szerepelt, azt a tisztességes eljárás részjogosítványaként kezelte [pl. 38/1991. (VII. 3.) AB határozat, ABH 1991, 183–184., 994/D/2005. AB határozat, ABH 2010, 1527, 1533.] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséhez kapcsolódó határozataiban is rögzítette, hogy az ésszerű határidőn belüli elbíráláshoz való jog a tisztességes eljáráshoz fűződő alapjog egyik részjogosítványa {3024/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [18]}, ezért az Alaptörvényben biztosított azon jogok körébe tartozik,

amelyek sérelme alkotmányjogi panasz alapját képezheti {3174/2013. (IX. 17.) AB végzés, Indokolás [18]}.

34. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményének sérelmét az eljárás egészének összefüggésében kell vizsgálni. Az ésszerű időn belül való elbíráláshoz fűződő alaptörvényi rendelkezés sérelme sok esetben önmagában nem teszi a meghozott bírósági döntést alaptörvény-ellenessé, mivel az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát nem a bírói döntés maga sérti, hanem az azt megelőző eljárás elhúzódása, ezért az Alkotmánybíróság az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján a bírói döntést nem semmisíti meg, és az ésszerű idő követelményének sérelmét csupán jelezni képes. Jelen ügyben ugyanakkor az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményének megsértése mellett sérült Indítványozó más Alaptörvényben biztosított joga is, ami szükségessé teszi a jelen ügyben támadott alaptörvény-ellenes döntések megsemmisítését.

35. Az Alkotmánybíróság szerint az ügy elbírálásához szükséges pertartam megítélése törvényességi szakkérdés {3174/2013. (IX. 17.) AB végzés, Indokolás [20]}. Az eljáró bíróságok mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy a vizsgált ügyben milyen bizonyítási cselekmények elvégzésére, milyen kényszerintézkedések elrendelésére van szükség és azok tekintetében milyen határidőt szabnak. Az Alkotmánybíróság mindig is tartózkodott attól, hogy a bírósági szervezet feletti „szuperbíróság” szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14], legutóbb pl. 14/2015. (V. 26.), Indokolás [54]}. Ennek következtében alkotmányossági szempontból nem az egyes eljárási cselekmények és az elvégzésükre kitűzött határidők indokoltságát kell vizsgálni, hanem a bíróság azon törekvését, hogy az ügyet – a tisztességes eljárás egyéb követelményeinek a szem előtt tartása mellett – mielőbb elbírálja. Kétségtelen azonban, hogy az Alkotmánybíróság erre a törekvésre nézve az egyes perceseletekből, a fegyelmezett pervezetésből, a pertörténet egyes tényeiből tud következtetéseket levonni.

36. Jelen ügyben a kártalanítási kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítását tartalmazó jogerős döntést több mint 2 évébe (pontosan 29 hónapba) telt meghozni a bíróságnak, amely eljárás alatt arra sem került sor, hogy a bíróság tisztázza, hogy az általa hivatkozott elutasítási ok alkalmazása lehetséges-e az adott ügyben.

37. **A büntetés-végrehajtási bíró a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés d) pontja szerint, ha az iratok alapján dönt, a kérelmet 15 napon belül bírálja el.** A kártalanítási eljárás lefolytatásának fenti határidejének meghosszabbítását a Bv. tv. 436. § (11) bekezdése teszi lehetővé a (10) bekezdés szerint benyújtott panaszok esetében, 30 nappal. Ezen határidőkön

belül a bíróságnak tehát érdemi határozatot kellett volna hoznia, azonban jelen ügyben az érdemi vizsgálat nélküli elutasítás – ami ráadásul minden jogalapot nélkülöz – két és fél évig tartott.

38. A döntések nem tartalmazzak arra utaló részt, hogy a bíróság bármilyen vizsgálatot folytatott volna az Indítványozó elhelyezési körülményeivel kapcsolatban, sőt, a bíróság kifejezetten olyan módon jutott az érdemi vizsgálat nélküli elutasítást tartalmazó végzés meghozatalára, hogy a tényállás tisztázását meg sem kísérelte. Ahogy arra az eljárás során Indítványozó is hivatkozott, a Bv.tv. 70/A. § (3) bekezdése alapján a büntetés-végrehajtási bírónak hivatalból kell vizsgálnia, hogy az elítélt javára az alapvető jogot sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEB az államot kártérítésre kötelezte-e, jelen eljárásban pedig nyilvánvaló, hogy ezt a büntetés-végrehajtási bíró nem tette meg, mivel ennek vizsgálata során kiderült volna, hogy Indítványozó valós tartalmú nyilatkozatot tett az EJEB-hez benyújtott kérelmével kapcsolatban. Így az eljárás elhúzódnásának sincsen semmilyen elfogadható indoka, az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményét a bíróság rendkívül súlyosan megsértette.

A tisztességes eljáráshoz való jog megsértése - Contra legem jogértelmezés

39. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése deklarálja a tisztességes eljáráshoz való jogot. Az Alkotmánybíróság klasszikus megfogalmazásában: „a tisztességes eljáráshoz való jog az Alkotmányban explicit módon nem nevesített, de az alkotmánybírói gyakorlatban az 57. § (1) bekezdésébe foglalt független és pártatlan bírósághoz való jog, illetve a 2. § (1) bekezdéséből eredő eljárási garanciák védelmének egymásra vonatkoztatásából tartalmilag levezetett alkotmányos alapjog” [315/E/2003. AB határozat].

40. „A „tisztességes eljárás” (*fair trial*) követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak itt megkövetelt tulajdonságai közül (ti. mint „igazságos tárgyalás”), hanem [...] az Alkotmány alkotmányi rendelkezésben foglalt követelményeken túl az általában elfogadott értelmezése szerint a *fair trial* olyan minőség, amelyet **az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni**. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint **az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás „méltánytalan” vagy „igazságtalan”, avagy „nem tisztességes”** [6/1998. (III. 11.) AB határozat].

41. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog értelmezésére vonatkozó alkotmánybírói gyakorlat tekintetében a 3025/2016. (II. 23.) AB határozat indokolásának [19] bekezdése szerint „egy eljárás tisztességességét mindig esetről estre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével, ettől függetlenül ugyanakkor nevesíteni lehet számos

olyan követelményt, amelyeknek egy eljárásnak meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön.

42. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a tisztességes eljáráshoz való jog vizsgálata kapcsán a szükségességi-arányossági teszt alkalmazása is indokoltá válik. Az Alkotmánybíróság III/1522/2014. számú 2014. november 11-én kelt határozatában mondta ki a következőket: „A jelen ügyben azt kellett megvizsgálni, hogy a keresetindítási határidő rövidebbé, mint a bírósághoz való fordulás jogának, valamint a tisztességes eljáráshoz való jognak a korlátozása megfelel - e az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében írt szükségességi - arányossági tesztnek, mely szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.” [említett határozat 152.]

43. Figyelemmel arra, hogy a t. Alkotmánybíróság több döntésében is hivatkozta és rendszeresen figyelemmel van a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára, az alábbiakban a tisztességes eljárás kapcsán ezen fórum gyakorlatát is hivatkozzuk. A Bíróság esetjoga értelmében a tisztességes eljáráshoz való jogra történő hivatkozás megillet minden olyan személyt, aki úgy véli, hogy jogellenes beavatkozás történt valamely jogának gyakorlásába, és aki azt panaszolja, hogy nem volt lehetősége arra, hogy igényét a 6. cikk 1. bekezdésében támasztott követelményeknek megfelelően bíróság elé terjessze. (ld. *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*, 23 June 1981, § 44, Series A no. 43)

44. Az eljárás tisztessége követelményének sérelmét az EJEB csak akkor tartja megállapíthatónak, ha azt a per későbbi szakaszaiban sem orvosolták. A Bíróság többször megállapította, hogy a tisztességes eljárás kapcsán a szabályozás a Résztes Állam hatásköre, annak megtartása pedig a nemzeti bíróságok elsődleges feladata. A Bíróság az ilyen természetű ügyekben az Egyezmény értelmében azt vizsgálja, hogy maga az egész eljárás természete tisztességesnek minősíthető-e. (*Elsholz v. Germany* [GC], no. 25735/94, § 66, ECHR 2000-VIII)

45. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában összekapcsolta a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot és az önkényes jogalkalmazás tilalmát. Elvi éllel kimondta: „[a] bírói függetlenségnek nem korlátja, sokkal inkább biztosítéka a törvényeknek való alávetettség: a bírónak a határozatait a jogszabályok alapján kell meghoznia. Ha a törvénynek való alávetettségtől a bíróság eloldja magát, saját függetlenségének egyik tárgyi alapját vonja el. **A vonatkozó jogszabályokat be nem tartó bíróság lényegében visszaél saját függetlenségével,**

amely adott esetben ezen keresztül a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét okozhatja. Az a bírói ítélet, amely alapos ok nélkül hagyja figyelmen kívül a hatályos jogot, önkényes, fogalmilag nem lehet tisztességes, és nem fér össze a jogállamiság alapelvével.” (20/2017. (VII. 18.) számú AB határozat).

46. Az Alkotmánybíróság azonban csak kivételesen, szigorú feltételek fennállása esetén állapítja meg a jogalkalmazói önkény fennállása miatt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét. Tehát a *contra legem* jogértelmezés és jogalkalmazás önmagában nem alapozza meg az alkotmányellenességet. A *contra legem* jogalkalmazásnak egyben alkotmányellenesnek, azaz az Alaptörvénnyel ellentétesnek kell lennie (*contra constitutionem*) {lásd 3280/2017. (XI. 2.) AB határozat, Indokolás [38]}. Jelen esetben a bírósági jogértelmezés a rá vonatkozó, az Alaptörvény 28. cikkében foglalt jogértelmezési szabályokat kifejezetten figyelmen kívül hagyta, emiatt *contra constitutionem* vált önkényessé, és így az Indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét is okozta.

47. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában rögzítette, hogy nem tekinti feladatának a bírósági jogalkalmazás felülvizsgálatát, csupán annak alkotmányos kereteinek betartását ellenőrzi, különös tekintettel a bírósági jogértelmezésnek az Alaptörvény 28. cikkében foglalt lényeges elemeire, egyrészt az alapjogi érintettség, valamint a jogszabályi célhoz kötött jogértelmezési alapelv vizsgálatára. Maga az Alaptörvény 28. cikke is akként fogalmaz, hogy a jogértelmezésnek a jogszabály célját elsősorban kell figyelembe vennie, és nem zárja ki, hogy a jogszabály tartalmának megállapításakor a bíróság egyéb szempontokra is figyelemmel legyen, és hogy ezek mérlegelése során, indokolt esetben, a jogszabály eredeti céljával ellentétes következtetésre jusson. Az a bírósági mérlegelés azonban, amely a jogszabály céljának vizsgálatát teljes mértékben és kifejezetten kizárja, már alaptörvény-ellenesnek minősül.

48. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság fenti gyakorlatát – figyelemmel az Emberi Jogok Európai Bíróságának a gyakorlatára is [különösen: Beian kontra Románia (30658/05), 2007. december 6.] – annyiban pontosította, hogy elismerte: vannak olyan helyzetek, amikor egy szabályozás felülírása, kitágítása a bíróságok részéről már nem jogértelmezési, hanem *contra legem* jogalkalmazási – tulajdonképpen jogalkotási – tevékenységet jelent, ami felveti a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének a sérelmét. „A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]}

- *Kártalanítási kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítása*

49. Jelen ügyben a bíróság két féle irányból – mindkétyszer logikátlan, önkényes következtetések útján – jut arra az álláspontra, hogy Indítványozó nyilatkozatát, azért mert azt vitathatónak tartja, figyelmen kívül hagyhatja anélkül, hogy annak valóságtartalmát megvizsgálná, vagy Indítványozónak lehetőséget biztosítana a vitás tényállítás alátámasztására.

50. Először is az elsőfokú végzésben a bíróság olyan eljárásjogi szabályokból von le következtetéseket a saját eljárására (Bv. tv. 20. § (5) bekezdése és 21. § (1) bekezdése), amelyek nem a büntetés-végrehajtási bíró eljárására, hanem a végrehajtásért felelős szerv eljárására vonatkoznak, és nem csak nem alkalmazza a büntetés-végrehajtási bíró rendelkezésére álló a Bv. tv. 50.§-ában szabályozott széleskörű lehetőségeket a tényállás tisztázására, de figyelmen kívül hagyja a kártalanítási eljárásra vonatkozó fent már hivatkozott speciális szabályokat is, melyek értelmében a bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy Indítványozó részesült-e kártérítésben más jogorvoslati lehetőséget – beleértve az EJEB előtti eljárást is – igénybe véve.

51. Másodszor pedig a bíróság első és másodfokú végzése is a jogalkotói szándék figyelmen kívül hagyása mellett, alaptörvény ellenes módon kiterjesztően értelmezte a Be. 164. § (2) bekezdését, olyan módon, hogy arra a következtetésre jutott, hogy a kártalanítási eljárás során a bíróságot semmilyen tényállás tisztázási kötelezettség sem terheli. A Be. 164. § (2) bekezdése azonban nem ragadható ki környezetéből, melynek értelmezése szempontjából 164. § (1) bekezdésének kiemelt jelentősége van, miszerint a vád bizonyításához szükséges tények feltárása, az alátámasztásukra szolgáló bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása, illetve beszerzésének indítványozása a vádlót terheli. Nyilvánvaló, hogy a kártalanítási eljárások eredményes lefolytatását teljes mértékben ellehetetlenítené, ha a 164. §-nak a jogalkotó által a büntetőeljárásra szabott rendelkezését a kártalanítási eljárás speciális szabályainak figyelmen kívül hagyásával alkalmaznánk a kérelmezőre. A kártalanítási eljárás kérelmezője nem azonosítható egy büntető eljárás vádlójával, akkor sem, ha a Bv. tv. 50. §-ának (6) bekezdése folytán a Be. a kártalanítási és büntetés-végrehajtási bírói eljárás speciális szabályai mellett alkalmazható, azonban azt nem helyettesíti. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a fogvatartottak alapvető jogainak sérelmeivel kapcsolatos eljárásokban az EJEB gyakorlata (lásd *Varga and Others v. Hungary*) egyértelműen az, a Bíróság nincs kötve az *affirmanti incumbit probatio* elvéhez.

52. Ismételten hangsúlyozzuk, hogy a bíróság, hiánypótlás kibocsátása nélkül is, az EJEB mindenki számára (jelszó nélkül) hozzáférhető honlapján ellenőrizheti, hogy az Indítványozó által közölt ügyszámon van-e folyamatban eljárás, tájékozódhat arról, hogy az adott ügyszámon iktatott beadvány benyújtásának mi volt az időpontja, illetve, hogy mikor volt az ügyben történt

legutóbbi fontos eljárási cselekmény. Erről az ellenőrzési lehetőségről egy felkészült bírónak tudnia kellett volna, főként egy olyan ügyben, ahol az egyik kérdés az EJEB eljárás léte. A bíró(sági titkár) esetleges felkészületlensége nem eshet az Indítványozó terhére. Indítványozóban fel sem merült korábban annak a lehetősége, hogy az EJEB honlapjának tartalmára felhívja a bíróság figyelmét, bár ennek az eljárás szempontjából nem is lett volna jelentősége, mivel a Balassagyarmati Törvényszék végzésében kifejezetten arra az álláspontra helyezkedett, hogy az általa vitatott tartalmú Indítványozói nyilatkozatot egyszerűen figyelmen kívül hagyhatja, így az, hogy milyen módon lett volna ellenőrizhető az EJEB kérelem iktatása, nem merült fel kérdésként.

53. Az Indítványozó ügye jelenleg is megtalálható a Bíróság honlapján, látható, hogy azt a Bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasította – a magyar jogorvoslati út megteremtése miatt. Éppen ezért súrolja az abszurd határát, hogy az Indítványozó ezt az utat nem volt képes – önhibáján kívül – igénybe venni.

54. Fontos továbbá hangsúlyozni, hogy nem magától értetődő, hogy a bíróság vitatja a kérelmező nyilatkozatát az EJEB előtti eljárásra vonatkozóan. A Balassagyarmati Törvényszék Bv.268/2017/7. számú, jogerős végzésében (P/15. számon mellékelve) a bíróság a kérelmezői nyilatkozat elfogadásával, az EJEB kérelem iktatásának külön igazolásának megkövetelése nélkül döntött.

55. Az Alkotmánybíróság számtalan döntésében megállapította, hogy tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat {elsőként lásd: 3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [12] és 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; legutóbb megerősítette: 3129/2015. (VII. 9.) AB végzés, Indokolás [5]}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ekként a tényállás feltárása, a bizonyítékok mérlegelése és ennek alapján a következtetések levonása a rendes bíróságok feladata {3250/2014. (X. 14.) AB végzés, Indokolás [11]; 3239/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [14], 3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [16], 3107/2016. (V. 24.) AB végzés, Indokolás [41]}. **Ebből azonban nem csupán az következik, hogy a tényállás tisztázására nem terjedhet ki az Alkotmánybíróság eljárása, hanem az is, hogy a bíróságoknak kifejezett feladatuk a tényállás feltárása. Nem lehet összeegyeztethető a tisztességes eljárás elvével egy olyan bírósági eljárás melynek során a bíróság azt az egyetlen általa vitatott, lényeges tényállási elemet sem tisztázza, amitől a kérelem elbírálhatósága függ.**

56. Éppen ezért fontos hangsúlyozni, hogy ilyen ügyekben, abban az esetben, ha az eljáró bíróságok valamilyen okból vitatta az Indítványozó nyilatkozatának tartalmát hiánypótlásra

történő felhívást küldtek ki, és nem pedig érdemi vizsgálat nélküli elutasítási ok megállapításával hoztak döntést a tényállás tisztázása nélkül (Más ügyekben küldött hiánypótlásra történő felhívások anonimizált formában P/16. számú melléklet).

57. Ez az eljárás ráadásul súlyosan méltánytalan és rosszindulatú volt, melyről sütött, hogy az eljáró bíróságok keresik a lehetőségét annak, hogy elutasíthassák az Indítványozó kérelmét. Miből állt volna ugyanis egy rövid hiánypótlás keretében felhívni az Indítványozót a strasbourgi eljárás igazolására? (Feltéve, de nem megengedve ezen a ponton, hogy az eljáró bíróságok nem tudták/nem volt kötelességük ellenőrizni a Bíróság honlapján az ügyszám valóságát) Az ilyen típusú túlzott formalizmus ellentétes a tisztességes eljáráshoz való joggal. Az Alkotmánybíróság több határozatában is kifejezetten hivatkozott a Nemzeti Hitvallásnak az ügyek méltányos, visszaélés és részrehajlás nélküli intézésére vonatkozó szabályára (legutóbb a 3210/2019. (VII. 16.) számú AB határozata) amely köti a bíróságokat az eljárásjogi szabályok értelmezésénél. Éppen ezért alakíthatta ki az Alkotmánybíróság azon állandóan alkalmazott álláspontját, miszerint az egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet **az eljárás «méltánytalan»** vagy «igazságtalan», avagy «nem tisztességes» [ABH 1998, 95.]. Jelen eljárás nem vett tudomást arról, hogy a bíraskodás nem önmagáért van, hanem szolgálat, amely esetében a méltányos ügyintézés a Nemzeti Hitvallás alapján megkerülhetetlen követelmény. Az ügyek méltányos elintézése természetesen végződhet elutasítással; de nem oly módon, hogy a bíróságok meg sem próbálják segíteni az ügyfelet jogai érvényesítésében. Jelen ügyben ezt az alkotmányos minimumot sem teljesítette az eljáró két bírói fórum, ami a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezetett.

A bírósághoz való jog és a jogorvoslathoz való jog megsértése

58. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint - 3027/2018. (II. 6.) AB határozat - a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja az alkotmányszövegben kifejezetten nem nevesített **bírósághoz való jog** valamennyi feltételét is. (ABH 1998, 91, 98–99.) Az Alkotmánybíróság értelmezésében tehát a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint **a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen.** Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést. A tisztességes eljárás követelménye tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is” (Indokolás [24]).

59. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben azt is rögzítette, hogy a bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a **bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek**. A személyek alanyai, alakítói és nem tárgyai, „elszenvedői” a bírósági eljárásnak. **Alaptörvényben biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelességeiket elbírálja s ne csak az ezeket tartalmazó beadványról mondjon véleményt,** és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére. [59/1993. (XI. 29.) AB határozat].

60. Figyelemmel arra, hogy a t. Alkotmánybíróság több döntésében is hivatkozta és rendszeresen figyelemmel van a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára, az alábbiakban a bírósághoz való jog kapcsán ezen fórum gyakorlatát is hivatkozzuk. Az Egyezmény 6. Cikke biztosítja a tisztességes eljáráshoz való jogot, melynek immanens része a bírósághoz való fordulás joga is.

61. Az EJEB értelmezésében a bírósághoz való jog, egyik aspektusa a hozzáférés joga, azaz a bíróság előtti eljárás megindításához való jog (*Golder kontra Egyesült Királyság*, § 36). A „bírósághoz való jog” és a hozzáférés joga nem abszolút jogok. Korlátozásoknak vethetők alá, de ezek **nem szűkíthetik vagy csökkenthetik az egyének hozzáférését olyan módon vagy mértékben, amely már ezen jog lényegét vonná el** (*Philis kontra Görögország*, § 59; *De Geouffre de la Pradelle kontra Franciaország*, § 28, és *Stanev kontra Bulgária* [GC], § 229).

62. Az ügy speciális körülményeitől függően, ezen jog gyakorlati és hatékony jellege csorbulhat, például: olyan eljárásjogi korlátok miatt, amelyek kizárják vagy korlátozzák a bírósághoz való fordulás lehetőségét. **A nemzeti bíróságok különösen szigorú eljárásjogi jogértelmezése (eltúlzott formalizmus) megfoszthatja a kérelmezőket a bírósághoz való hozzáférés jogától** (*Perez de Rada Cavanilles kontra Spanyolország*, § 49; *Miragall Escolano kontra Spanyolország*, § 38; *Société anonyme Sotiris és Nikos Koutras ATTEE kontra Görögország*, § 20). Továbbá, a bírósághoz való jogba nemcsak eljárás megindításának joga tartozik bele, hanem a jogvita bíróság általi eldöntéséhez való jog is.

63. Jelen ügyben a bíróság fent már kifejtett módon megfosztotta Indítványozót a bírósághoz való hozzáférés jogától, és ezzel összefüggésben a jogorvoslathoz való jogától is. Ráadásul a 2017. január 31. napját megelőző időszakra a kérelem elbírálására abban az esetben is volt lehetősége a bíróságnak, ha Indítványozó EJEB kérelmének iktatására vonatkozó állítását nem vesszük figyelembe, ahogy azt a bíróság tette, tekintettel arra, hogy a 2017. január 31. napját megelőző időszak vonatkozásában a Bv.tv. 144/B. § szerinti panasz előterjesztésének követelménye nem értelmezhető – attól függetlenül, hogy a kérelem benyújtásának

időpontjában a kérelmező fogvatartásban van-e. **A kártalanítási eljárást bevezető jogszabálymódosítás hatálybalépését megelőző fogvatartási időszakra a kérelem elbírálásának minden feltétele biztosított volt.** Ebben a körben kifejezetten hivatkozom az Alkotmánybíróság 3154/2019 (VII. 3.) számú határozatára. Az Alkotmánybíróság korábban rögzítette, hogy az *ad malam partem* visszaható hatály tilalma elsősorban a normaalkotással szemben megfogalmazott elvárás, hiszen a jogbiztonság elvéből vezethető le a visszaható hatályú jogalkotás tilalma is, amelynek magját a jogalkotási törvényben is megfogalmazott azon tilalom adja, mely szerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé {30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106], 3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [15]}. Az Alkotmánybíróság megállapította azonban azt is, hogy alaptörvény-ellenesség nemcsak a jogalkotással, hanem a visszaható hatályú szabályalkalmazással összefüggésben is felvethető, ha a jogviszony vagy a jogvita létrejöttékor még nem létező – vagy nem hatályos – előírás alapján bírálják el egy ügyet {3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [16]; 3314/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [32]}.

64. Ezzel összefüggésben az alkotmánybíróság 3154/2019. (VII. 3.) számú határozata megállapította, hogy a Bvtv. 10. § (4) bekezdésének alkalmazásával olyan körülményt értékelt az indítványozó terhére, amelynek 2017. január 1. napját megelőzően nem tehetett eleget. Tehát a vizsgált időszakban még nem létező jogszabályi kötelezettség megkövetelésével, azaz az elbírált időszakban még nem hatályos jogszabály alkalmazásával hozott bírósági döntés indítványozó számára hátrányosan a kártalanítási igényről megsértette az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében garantált visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát. Ezt a logikát követve alaptörvény-ellenes módon utasította el a kártalanítási igényt a Balassagyarmati Törvényszék a 2016. december 31. napjáig terjedő időszakra.

- *Szükségesség-arányosság teszt*

65. Az alapjogkorlátozás vonatkozásában annak indokoltságát, illetve arányosságát kell vizsgálni. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése rögzíti az alkotmányos alapjogkorlátozás kritériumait. Eszerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Jelen esetben nem azonosítható az az alkotmányos érték sem, aminek védelmében indokolt a korlátozás, ebből következően az arányosság kérdése fel sem merülhet.

Összefoglalás

66. Természetesen az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a tisztességes bírósági eljáráshoz biztosít jogot, és nem azt garantálja, hogy annak eredménye minden esetben helyes lesz. Jelen esetben a bíró jogértelmezése a Bv. tv. 10/A. § szerinti kártalanítási eljárás lényegével ellentétes, azzal, hogy a kérelmezők a fogvatartás alatt elszenvedett sérelmeikért egy hazai fórum előtt hatékony jogorvoslatban részesüljenek.

67. A t. Alkotmánybíróság gyakorlata is rámutat arra, hogy a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen. Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést.

68. A jogalkotó Bv. tv. 436. § (11) bekezdésében egyértelművé tette, hogy az EJEB által iktatott kérelemmel rendelkezők esetében a Bv.tv. 144/B. § szerinti panasz benyújtása nem feltétele a kártalanítási igény érvényesítésnek, a bíróság azonban ezt a tényállás tisztázásának elmulasztása miatt az Indítványozó vonatkozó nyilatkozatának ellenére figyelmen kívül hagyta. Mindemellett a bíróság rendkívül súlyosan megszegte az eljárások lefolytatására vonatkozó ésszerű idő követelményét, egy érdemi vizsgálatot nélkülöző eljárásban. Mindezen mozzanatai a végzések Alaptörvény-ellenességét okozták megfosztva Indítványozót attól, hogy az Őt ért jogsérelmek, melyek az Alaptörvény III. Cikkét sértik magyarországi bírói fórum előtt legyenek kompenzálhatóak.

A fent kifejtettek alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a **Balassagyarmati Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának Bv.30/2019/5. számon hozott végzését és az azt helybenhagyó, Balassagyarmati Törvényszék 3.Bpkf.261/2019/3. számú végzését, mint alaptörvény-ellenes bírói döntéseket megsemmisíteni szíveskedjék.**

Kelt: Budapest, 2019. november 4.

Indítványozó képviseletében:

dr. Karsai Dániel

Karsai Dániel Ugyvédi Iroda

dr. Karsai Dániel András